

УДК 657.62.338

Осадчук Аліна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Osadchuk Alina

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

HISTORICAL ASPECTS OF ECONOMIC ANALYSIS DEVELOPMENT

Протягом останніх десятиліть можна спостерігати активний розвиток економічного аналізу та суміжних дисциплін, зумовлений низкою змін, що відбуваються у сфері економіки в цілому. Чимало країн світу перебувають на етапі піднесеного економічного розвитку, інші мають відносно стабільну економіку та впроваджують низку інновацій, тим самим забезпечуючи розвиток окремих галузей господарства та держави в цілому. Не дивлячись на це, деякі зовнішні фактори істотним чином перешкоджають належному економічному розвитку держав: пандемія Ковід-19 та спричинені нею економічні проблеми, які вирішувались протягом тривалого проміжку часу, повномасштабна війна в Україні, яка впливає на економіку багатьох країн світу – усе це вносить свої корективи. З огляду на це, виникає необхідність в розвитку окремих наукових напрямів, які мають забезпечити вирішення існуючих проблем. Однією з таких є економічний аналіз, який забезпечує суб'єктів господарювання необхідними даними, отриманими у результаті дослідження організації, структури та стану господарського життя або певної сфери економічної діяльності, завдяки чому існує можливість узагальнити передовий досвід та виявити невикористані резерви, що і слугують основою для вирішення економічних проблем. Економічний аналіз – це синтез низки економічних наук, що сформувався протягом тривалого часу. Тож розуміння сучасної ролі економічного аналізу у забезпеченні належного економічного зростання не є можливим без розгляду історичних аспектів його розвитку, як науки. Розвиток економічного аналізу пов'язаний з виникненням людства, коли почали з'являтися перші процеси та явища, пов'язані з господарською діяльністю суспільства. Так, ще у Давній Греції почали використовувати перші методи аналізу господарської діяльності, які можна вважати передумовою та прототипом методів сучасного економічного аналізу [1]. З огляду на це, основна причина виникнення економічного аналізу, як науки, це розвиток економіки держав, у зв'язку з чим виникла нагальна потреба у здійсненні аналітичних функцій щодо господарської та управлінської діяльності, які і забезпечували активізацію аналізу як практичної діяльності. Разом з тим, виникнення економічного аналізу є характерним для більш давніх часів, ніж період Античності, коли економічна діяльність ще не була настільки розвинена. Відомо, що ще у період неоліту (нового кам'яного віку) почали розвиватись різні галузі відтворювального господарства, такі як землеробство, скотарство, будівництво, образотворче мистецтво тощо. У цей час виник поділ праці, розвивалась система обміну між різними родами, общинами та племенами. Тому вже у цей час з'являлись перші прояви обліку, аналізу та контролю, що здійснювала насамперед жінка. Згодом, саме завдяки економічному розвитку первісних общин утворились перші держави – Єгипет, Індія, Месопотамія та інші. Крім того, розвивались держави (цивілізації) і на європейському континенті, насамперед – Давня Греція та Рим. Економічний аналіз виконував важливу роль у дослідженні господарських операцій, зокрема, мінових товарних, які були поширені у Стародавньому Єгипті, а також у Греції та Римі. Крім того, вже тоді відбувалось зародження оперативного порівняльного аналізу [3]. У Середньовіччя розвиток економічного аналізу був насамперед характерним для європейських держав, пройшовши крізь три основні

періоди – раннього Середньовіччя, зрілого Середньовіччя, пізнього Середньовіччя. Найбільш важливі зміни в економічному аналізі є характерними для зрілого та пізнього Середньовіччя, коли розвивались феодальні відносини та поступово поширювалась наймана праця, що забезпечило розвиток різних галузей господарств. Разом з тим, мали місце деякі недоліки, які стосувались стану економічного аналізу у цей період: наявність вузької інформаційної бази; відсутність єдиних грошових одиниць; обмеженість об'єктів та суб'єктів аналізу; відсутність системного підходу до вивчення економічних процесів та явищ; відсутність регулярного характеру аналітичних процедур; нерозвиненість документації, яка була важливою для здійснення економічного аналізу; статичний характер аналізу.

Аналіз відігравав переважно функцію контролю. Найбільш важливий період розвитку економічного аналізу – це індустріальна та постіндустріальна епоха. Важливими подіями, що відбулися саме у цей період, були: формування світового господарства, міжнародної кооперації та спеціалізації; зародження бухгалтерського обліку; розробка вчень, теорій та методології економічного аналізу; поява економічного аналізу в Україні на початку ХХ ст. тощо. Окрім цього, розвиток економічного аналізу, як самостійної науки, відбувається з 90х років ХІХ ст. Саме у цей час активно розвиваються методики аналізу балансу, розробляються теоретичні проблеми економічного аналізу, методи економічного аналізу впроваджуються у різні галузі господарської діяльності, а після – впроваджуються у сучасні технології [4].

Отже, розвиток економічного аналізу відбувається поступово з давніх часів, коли з'явилися первісні общини, що почали здійснювати господарську діяльність та запровадили поділ праці. В подальшому під впливом розвитку суспільства економічний аналіз ставав все більш важливим, завдяки чому став самостійною наукою, яка сьогодні забезпечує якісний аналіз різних особливостей господарської діяльності шляхом використання розвиненої методології, яка поступово вдосконалюється під впливом розвитку науки і технологій. Тож сьогодні розвиток економічного аналізу не припиняється, а навпаки – посилюється, тому в подальшому важливо систематично проводити наукові дослідження найбільш актуальних питань становлення економічного аналізу.

Список використаних джерел

1. Шестерняк М. М. Сучасний економічний аналіз та його основні види. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. № 20. Ч. 3. 2018. С. 158-162
2. Федоришин Л. І. Витоки розвитку економічного аналізу. Причорноморські економічні студії. Випуск №11. 2016. С. 234-238
3. Лазаришина І.Д. Економічний аналіз: теорія, методологія, практика : дис. ... д-ра екон. наук: 08.06.04. Тернопільський держ. економічний ун-т. Т., 2006. 434 с.
4. Федорович Р., Синькевич Н. Історія становлення та перспективи розвитку економічного аналізу. *Галицький економічний вісник*. Випуск №1 (30). 2011. С. 152-159
5. Краузе О., Синькевич Н., Юрик Н. Економічний аналіз та контроль кризових явищ у діяльності підприємств. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 1. С. 14-24. URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/?art=1254>
6. Синькевич Н., Краузе О. Економічний аналіз: перспективи розвитку в умовах діджиталізації економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 2 (81). С 7-15. URL: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007
7. Синькевич Н. І., Ратинський В.В., Співак С.М. Розвиток економічного аналізу в контексті цифрової економіки. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. 2023. Вип. 4.